

YASHIL IQTISODIYOTNING ASOSIY TAMOIYILLARI

Yunusjonov Azizbek Farxodbek o'g'li

Qo'qon Universiteti Andijon Filiali

Ijtimoiy gumanitar fanlar fakulteti

kunduzgi ta'lim Moliya 24_01 talabasi

Annotatsiya: Yashil iqtisodiyot — bu iqtisodiy faoliyatni ekologik barqarorlik tamoyillari asosida tashkil etish yo'nalishidir. U atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashga qaratilgan. Yashil iqtisodiyotning asosiy maqsadi iqtisodiy o'sishni ekologik xavfsiz usullarda amalga oshirishdir. Bu yo'nalish iqtisodiyotning an'anaviy shakllaridan farqli ravishda atrof-muhitga zarar yetkazmasdan, tabiiy resurslarni tejab ishlatishga urg'u beradi.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, tabiiy resurslar, suv, atrof-muhit, ijtimoiy tenglik, ekologik xavfsizlik, chiqindilarni qayta ishlash, zamonaviy texnologiyalar.

Yashil iqtisodiyotning asosiy tamoyillaridan biri — resurslarni samarali boshqarishdir. Bu tamoyil tabiiy resurslarning cheklanganligini hisobga olib, ularni qayta tiklanadigan manbalardan olish va chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan. Shu bilan birga, energiya samaradorligini oshirish, ifloslanishni kamaytirish va chiqindilarni qayta ishlash kabi jarayonlar ushbu yo'nalishda muhim o'rin tutadi. Yashil iqtisodiyotda energiya manbalari sifatida asosan quyosh, shamol, suv va biomassa kabi qayta tiklanadigan energiya manbalari qo'llaniladi. Bu iqtisodiyot shakli nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki ijtimoiy adolatni ta'minlashga ham yo'naltirilgan. Yashil iqtisodiyotda yangi ish o'rinlari yaratish, aholi salomatligini yaxshilash va ijtimoiy tenglikni oshirish kabi maqsadlar ham mavjud. Shu sababli, bu yo'nalish iqtisodiy rivojlanish bilan birga ijtimoiy rivojlanishni ham ta'minlashga intiladi.[1]

Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi uchun hukumat siyosati muhim ahamiyatga ega. Hukumatlar ekologik qonunlar va standartlarni joriy etish, atrof-muhitni muhofaza qilish uchun investitsiyalarni rag'batlantirish va yashil texnologiyalarni rivojlantirish uchun infratuzilmani yaratish orqali ushbu yo'nalishni qo'llab-quvvatlaydi. Shuningdek, soliqlar va subsidiyalar tizimini qayta ko'rib chiqish orqali ekologik toza mahsulotlar va xizmatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Yashil iqtisodiyotda iqtisodiy o'sish va atrof-muhitni muhofaza qilish o'rtasidagi muvozanat muhim hisoblanadi. An'anaviy iqtisodiyot ko'pincha qisqa muddatli foyda olishga qaratilgan bo'lsa, yashil iqtisodiyot uzoq muddatli barqaror rivojlanishni nazarda tutadi. Bu esa tabiiy resurslarning kelajak avlodlar uchun saqlanishini ta'minlaydi.[2]

Yashil iqtisodiyotning asosiy yo‘nalishlaridan biri ekologik innovatsiyalarni rivojlantirishdir. Bu yo‘nalishda yangi texnologiyalar, mahsulotlar va xizmatlar ishlab chiqiladi, ular atrof-muhitga zarar yetkazmasdan iqtisodiy samaradorlikni oshiradi. Masalan, energiya tejovchi qurilmalar, chiqindilarni qayta ishlash texnologiyalari va ekologik toza transport vositalari shu jumladan. Yashil iqtisodiyotning yana bir muhim jihati — aholi ongini oshirishdir. Ekologik madaniyatni rivojlantirish, yashil turmush tarzini targ‘ib qilish va odamlarni atrof-muhitga do‘stona xulq-atvorga o‘rgatish bu yo‘nalishda muhim vazifalardan biridir. Ta’lim va ommaviy axborot vositalari orqali yashil iqtisodiyotning ahamiyati haqida keng jamoatchilikka ma’lumot berish zarur. Shuningdek, yashil iqtisodiyot global miqyosda ham muhim ahamiyatga ega. Dunyo bo‘ylab iqlim o‘zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi va ekologik muammolar oshib borayotgan bir paytda, mamlakatlar o‘z iqtisodiyotlarini yashil yo‘nalishga o‘zgartirishga intilmoqda. Bu jarayon xalqaro hamkorlik va tajriba almashishni talab qiladi.[3]

Yashil iqtisodiyotda korxonalar va biznes ham o‘z faoliyatini ekologik talablar asosida tashkil etadi. Korxonalar chiqindilarni kamaytirish, energiya samaradorligini oshirish va barqaror ishlab chiqarish usullarini joriy etish orqali atrof-muhitni muhofaza qilishga hissa qo‘shadi. Shu bilan birga, ular ijtimoiy mas’uliyatni o‘z zimmasiga olib, jamiyatning ijtimoiy farovonligini ta’minlashga ham e’tibor qaratadi. Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi uchun moliyaviy mexanizmlar ham muhimdir. Barqaror investitsiyalar, yashil kreditlar va ekologik soliq imtiyozlari orqali iqtisodiyotning ekologik yo‘nalishdagi loyihalari qo‘llab-quvvatlanadi. Bu esa yangi texnologiyalarni joriy etish va ekologik toza ishlab chiqarishni rivojlantirish imkonini beradi.[4]

Yashil iqtisodiyotning kelajagi — bu barqaror rivojlanish va insoniyatning tabiiy muhit bilan uyg‘un yashashidir. Bu yo‘nalish iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy omillarni birlashtirib, kelajak avlodlar uchun sog‘lom va xavfsiz muhit yaratishga xizmat qiladi. Shu bois, yashil iqtisodiyot har bir mamlakatning rivojlanish strategiyasida muhim o‘rin tutishi lozim.[5]

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot — bu iqtisodiy faollikni ekologik va ijtimoiy barqarorlik tamoyillari asosida tashkil etish yo‘li bo‘lib, u tabiiy resurslarni tejash, atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy farovonlikni ta’minlashga qaratilgan. Bu yo‘nalish nafaqat ekologik muammolarni hal qilish, balki iqtisodiy rivojlanishni yangi bosqichga olib chiqishda muhim vosita hisoblanadi. Yashil iqtisodiyotning muvaffaqiyati esa hukumat siyosati, biznesning mas’uliyati, jamoatchilikning ekologik madaniyati va innovatsiyalar rivojiga bog‘liqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodirov, A. (2022). "Yashil iqtisodiyot va uning rivojlanish istiqbollari". Toshkent: Ilmiy nashrlar.

2. Mirzaev, S. (2023). "Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyot: nazariy va amaliy masalalar". Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
3. Islomov, D. (2021). "Ekologik iqtisodiyot: nazariya va amaliyot". Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
4. Rustamova, N. (2022). "Yashil iqtisodiyot va ekologik siyosat". Toshkent: Fan va Texnologiya.
5. Karimov, B. (2023). "Energiya samaradorligi va yashil iqtisodiyot". Toshkent: Innovatsion Tadqiqotlar Markazi.
6. Tursunov, J. (2021). "Atrof-muhitni muhofaza qilish va iqtisodiy barqarorlik". Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
7. Yusupova, M. (2022). "Yashil texnologiyalar va iqtisodiy rivojlanish". Toshkent: Ekologiya va Iqtisodiyot.